

Regulatorna agencija za elektronske komunikacije i poštanske usluge (RATEL)Palmotićeve 2,
BeogradDatum: 4.3.2021.
Broj: 7/63/21**Predmet: Dostavljanje komentara na Nacrt Pravilnika o izmenama i dopunama Pravilnika o primeni troškovnog principa, odvojenih računa i izveštavanju od strane operatora sa značajnom tržišnom snagom u oblasti elektronskih komunikacija u okviru javnih konsultacija**

Poštovani,

Povodom javnih konsultacija koje je Regulatorna agencija za elektronske komunikacije i poštanske usluge (u daljem tekstu: Agencija) objavila 2. februara 2021. godine o Nacrtu Pravilnika o izmenama i dopunama Pravilnika o primeni troškovnog principa, odvojenih računa i izveštavanju od strane operatora sa značajnom tržišnom snagom u oblasti elektronskih komunikacija (u daljem tekstu: Nacrt Pravilnika), dostavljamo mišljenje i komentare na objavljeni dokument u nastavku teksta.

Član 3. Nacrta Pravilnika, između ostalog, sadrži odredbu u tački 8) kojom se definiše načelo proverljivosti podataka „koje se odnosi na zasnovanost svih izveštaja i podataka operatora sa ZTS za potrebe Agencije na primenjenom sistemu upravljanja mrežom i primenjenom računovodstvenom informacionom sistemu operatora sa ZTS, uključujući verodostojne dokumentacione osnove i zaštićena softverska rešenja, uz mogućnost pristupa stručnih službi Agencije ovim sistemima u kontrolne svrhe“ Uzimajući u obzir način prikupljanja podataka za LRIC model, smatramo da je potrebno precizirati slučajeve u kojima se javlja potreba da Agencija pristupi sistemima operatora.

U Članu 5. Nacrta Pravilnika navedena je formula za izračunavanje stope WACC koja u sebi sadrži stopu troškova pozajmljenog kapitala (Rd). Stopa Rd je prikazana opisno i uopšteno, te predlažemo da se dodatno precizira kako se ona obračunava kod hipotetičkog operatora i da se ova odredba dopuni i formulom za njen obračun.

Članom 6. Nacrta Pravilnika predviđeno je dodavanje poglavlja 3a. Model dugoročnih inkrementalnih troškova i u okviru njega **člana 41b.** kojim se definiše primena čistog LRIC model za obračun cena terminacije poziva u javnoj fiksnoj i javnoj mobilnoj komunikacionoj mreži, dok je za obračun cena veleprodajnih usluga širokopojasnog pristupa kao i za obračun cena veleprodajnih usluga pristupa infrastrukturi predviđena primena LRIC+ modela.

Članom 62. Zakona o elektronskim komunikacijama definisano je da Agencija određuje operatoru sa ZTS najmanje jednu obavezu iz člana 63. ovog zakona, vodeći računa o vrsti i prirodi utvrđenih nedostataka na tržištu, prethodnim ulaganjima, podsticanju daljih ulaganja i mogućnosti za povraćaj ulaganja po razumnoj stopi s obzirom na povezane rizike. Zato je nužno da se uvođenjem novog režima za određivanje regulisanih cena ne uskrati operatorima odgovarajući povraćaj ulaganja i ne izazove usporavanje (ili obustavljanje) daljeg razvoja mreža i usluga.

Povećanje broja korisnika mobilne telefonije širenjem kapaciteta mobilne mreže ima širi društveni značaj i veoma je važno da mere koje se donose u postupku regulacije ne budu destimulišuće za dalje investicije. Prenisko određene cene mobilne terminacije obeshrabruju dalja ulaganja u infrastrukturu što može rezultirati ne samo smanjenjem dostupnosti usluge mobilne telefonije novim korisnicima, već može ugroziti i kvalitet postojećih usluga. Promovisanje daljeg rasta tržišta i ulaganje u mobilne mreže je od ključnog značaja za postizanje konkurentnosti sektora elektronskih komunikacija kao i privrede u celini.

Preporučeni čist LRIC model ne pruža dovoljan finansijski podsticaj za ostvarivanje gore navedenih ciljeva. Čak je i u razvijenim zemljama, poput Velike Britanije, Italije ili Grčke izvršena postupna primena čistog LRIC modela kako bi se odložili i ublažili negativni efekti snižavanja cena mobilne terminacije na prihode operatora.

LRIC+ metodologija odražava stvarnu bazu troškova operatora i osigurava povraćaj investicija kako bi se osigurao kontinuitet ulaganja u nove tehnologije, povećanje dostupnosti i kvaliteta usluga mobilne mreže. Uzimanjem u obzir troškova mrežnih eksternalija, troškova proširenja mrežnih kapaciteta i drugih ulaganja kao i pokrivanje fiksnih, zajedničkih i združenih troškova obezbeđuje stabilnost tržišta i očuvanje poslovanja operatora sa ciljem zaštite interesa krajnjih korisnika u dužem roku, dok bi se prebrzim i naglim smanjenjem cena mobilne terminacije postiglo upravo suprotno.

Zato predlažemo da se za obračun cene mobilne terminacije primeni LRIC+ model uz postupno snižavanje cena u periodu od najmanje 3 godine, nakon čega bi se izvršila revizija modeliranja u skladu sa okolnostima na tržištu kako bi se procenilo da li su se stekli uslovi za primenu čistog LRIC modela.

Članom 6. Nacrta Pravilnika između ostalog je predviđeno i uvođenje **Člana 41d** u kojem se definiše dimenzioniranje hipotetičke mreže i određivanje pokrivenosti teritorije dimenzioniranom hipotetičkom mrežom korišćenjem scorched earth i scorched node principa. U vezi sa predmetnim članom, smatramo da je potrebno da operatori imaju mogućnost verifikacije dimenzionirane mreže i pokrivenosti koje se dobijaju kao rezultat primene modela, te predlažemo da se Nacrt Pravilnika dopuni u tom kontekstu.

Članom 8. Nacrta Pravilnika predviđeno je dodavanje poglavlja 4a. Utvrđivanje troškovno zasnovanih cena i u okviru njega u **članu 45b** je predviđena fazna primena troškovno zasnovanih cena u cilju očuvanja odnosa na tržištu elektronskih komunikacija. Telenor u potpunosti podržava ovu odredbu i smatra je da je primena glide path nužna jer operatorima ostavlja vremena da planiraju smanjenje prihoda i obezbeđuje predvidivost poslovanja. Nagli prelazak na niske troškovno zasnovane cene terminacije drastično smanjuje investicije u razvoj mreže i usporava uvođenje novih tehnologija i usluga. Zato predlažemo da period fazne primene cena bude što duži, odnosno ne kraći od 3 godine, što je uobičajena praksa u EU kod snižavanja cena mobilne terminacije.

U istom Članu 8. Nacrta Pravilnika predviđen je **član 45v** u kom se navodi da „Ako Agencija utvrdi da troškovno zasnovane cene prema LRIC modelu značajno odstupaju od cena na uporedivim tržištima, ona može primeniti metod upoređivanja cena za obračun cena terminacije poziva u javnoj fiksnoj i javnoj mobilnoj komunikacionoj mreži...” Smatramo da je potrebno preciznije definisati šta se podrazumeva pod značajnim odstupanjem od cena na uporedivim tržištima i koja tržišta će se uzimati u obzir prilikom procene da li će se za obračun regulisanih

cena mobilne terminacije koristiti troškovni model ili benchmark, odnosno koja će se tržišta uzeti kao uporediva u slučaju da se Agencija opredeli za ovaj metod.

Na kraju želimo da napomenemo da je od velike važnosti za ceo postupak obezbeđivanje potpune transparentnosti LRIC modela koji će Agencija primenjivati u obračunu cena regulisanih usluga, te predložimo da se operatorima stavi na raspolaganje model i svi njegovi pripadajući elementi.

Uzimajući u obzir značaj uvođenja LRIC modela za obračun cena mobilne terminacije i implikacije koje na dalji razvoj mobilnog tržišta, smatramo da je od izuzetne važnosti da uzmete u razmatranje i uvažite komentare koje vam dostavljamo.

Zahvaljujemo se na ukazanoj prilici da iznesemo svoje stavove i stojimo na raspolaganju za sve dodatne informacije.

Srdačno,

Telenor d.o.o.

Đorđe Popović

Izvršni direktor korporativnih poslova